

Steven van Hecke

Hoogleraar Europese politiek

2025

Mathieu Segers als publiek intellectueel

Mathieu en zijn gedachtegoed eren, moeten we allemaal doen door hem te blijven lezen. Wat we ook kunnen doen, is onze gedachten delen over de manier waarop Mathieu te werk ging, als historicus én politicoloog, en aldus de dingen benoemde; ze extra betekenis gaf door verbanden bloot te leggen.

Dat deed Mathieu ook als publiek intellectueel; één van de vele rollen die hij opnam. Daarvoor balanceerde hij op de grens van waarheid en macht. Maar wat precies had hij daarvoor nodig? Ik denk vijf essentiële zaken die hem typeren: loopschoenen, het verleden, diepgang, een café en hoop.

Mathieu was sportief, niet alleen letterlijk overigens. En dus uitermate geschikt voor zo'n delicate balanceeract, tussen waarheid en macht. Hij stond stevig in z'n loopschoenen, de blik vooruit met een duidelijk doel voor ogen, tegelijk het landschap, de context, in zich opnemend, integrerend. Mathieu trok geen sprint (want dat is eerder iets voor journalisten); hij was veeleer een duurloper. In feite liep hij een lange marathon. Want dat is een academische loopbaan uiteindelijk toch altijd.

Mathieu was erg belezen, thuis in de grote Europese literatuur. Hij had daarom een voorkeur voor politici die boeken lezen; staatslieden mét ideeën. Mij is het alleszins opgevallen dat uitgerekend Wolfgang Schäuble en Jacques Delors, sterkhouders van de tweede generatie Europabouwers, in dezelfde periode zijn overleden. Mathieu was vooral vertrouwd met figuren als Konrad Adenauer en Paul-Henri Spaak, de *founding fathers* van de eerste generatie. Om Mathieu te typeren, kies ik zelf voor iemand uit de derde generatie, met name Angela Merkel. Bij een viering van dertig jaar Duitse hereniging in 2020, georganiseerd door de *Konrad-Adenauer-Stiftung*, keek de toenmalige bondskanselier naar Donald Tusk: 'Jij bent hier de historicus!' Wat zei ze daaropvolgend zei, is niettemin waard om hier geciteerd te worden: 'Ik wil jullie meegeven dat jullie in een tijd geboren zijn waar al heel lang vrede heerst, en nu ook nog vrijheid. Beide horen samen. (...) Dat is in de geschiedenis een heel kostbaar goed. Het is eigenlijk hoogst onwaarschijnlijk dat dat zo is. Het is niet de regel, maar het is heel onwaarschijnlijk wanneer we naar de geschiedenis kijken.' En ze voegde er nog aan toe: 'Hoe ouder ik word, hoe meer ik mij interesseer in geschiedenis. (...) Uit de geschiedenis kan men veel leren voor de toekomst.'

Mathieu was een academicus; *a scholar* zoals de Engelstaligen dat zo mooi verwoorden. Enerzijds dook hij met plezier in archieven; hij kende alle details. Anderzijds had hij altijd oog voor het bredere plaatje. Hij wist als geen ander hoofd- en bijzaken van elkaar te onderscheiden. '*Il faut mettre ses principes dans les grandes choses, aux petites la miséricorde suffit*', dixit Albert Camus. Mathieu was een voorbeeldfiguur. *Speaking truth to power*, zoals de bestuurskundigen zeggen. Hij was onafhankelijk maar niet neutraal. En daar betaalde hij een prijs voor. Dat is het onvermijdelijke lot van elke publieke intellectueel. Een gevoel van *Unheimlichkeit* –

omdat je je nooit ergens helemaal thuis voelt – was Mathieu dus geenszins vreemd. Hij was niet 100% academicus maar evenmin 100% journalist, commentator of beleidsmaker. Mathieu was ontegensprekelijk succesvol in zijn aparte opstelling, wat ongetwijfeld de jaloezie van sommige collega's opwekte. Of erger: twijfel of hij wel *au sérieux* moest worden genomen. Dat is immers het geval: tussen twee of meer stoelen te vallen want je past niet mooi in één categorie; je wordt door geen enkele partij helemaal als volwaardig aanzien.

Mathieu was een familieman, graag onder de mensen, thuis in de voetbalkantine, een stamgast van Café Europa. Mathieu was een netwerker van veel en persoonlijke contacten met journalisten, diplomaten en topambtenaren. Op die manier hield de vinger aan de pols. Hij was meester van het spel van luisteren en spreken. En kon op die manier mensen die ertoe doen vakkundig beïnvloeden.

Mathieu was een optimist. Wellicht was zijn katholieke achtergrond daar niet geheel vreemd aan. Hij was geen naïeve wereldverbeteraar maar een kritische beoordelaar. Hij stak geen energie in het negatieve maar wilde vooral het positieve versterken. Mathieu verwoordde het zelf treffend in zijn laatste interview (De Volkskrant van 1 december 2023): 'Je moet je een betere wereld willen voorstellen. (...) Kunnen we dit? Dat is eigenlijk de vraag.' Als we dat kunnen, dan hebben we de maatschappelijk betekenis van zijn werk en zijn rol als publiek intellectueel goed begrepen.